

HOTEL

Projekt How to analyse life quality = Ako analyzovať kvalitu života
je súčasťou Piateho rámcového programu EU

Keyaction "Zlepšovanie základne socio-ekonomických poznatkov"
Č. kontraktu: HPSE-2002-60057

Newsletter I

"State of the Art" -

Dokument sumarizujúci teoretické poznatky

Verejný newsletter z 1. fázy projektu

Marec 2003

Partneri v projekte HOTEL

FACTUM • Ralf Risser, Karin Ausserer, Nicolas Bein • Rakúsko

Univerzita v Lunde • Katedra technológie a spoločnosti • Agneta Ståhl • Švédsko

Univerzita Komenského Bratislava • Katedra psychológie • Jana Plichtová • Slovensko

SIPSiVi (Talianské združenie psychológie cestnej bezpečnosti) • Gian Marco Sardi • Taliansko

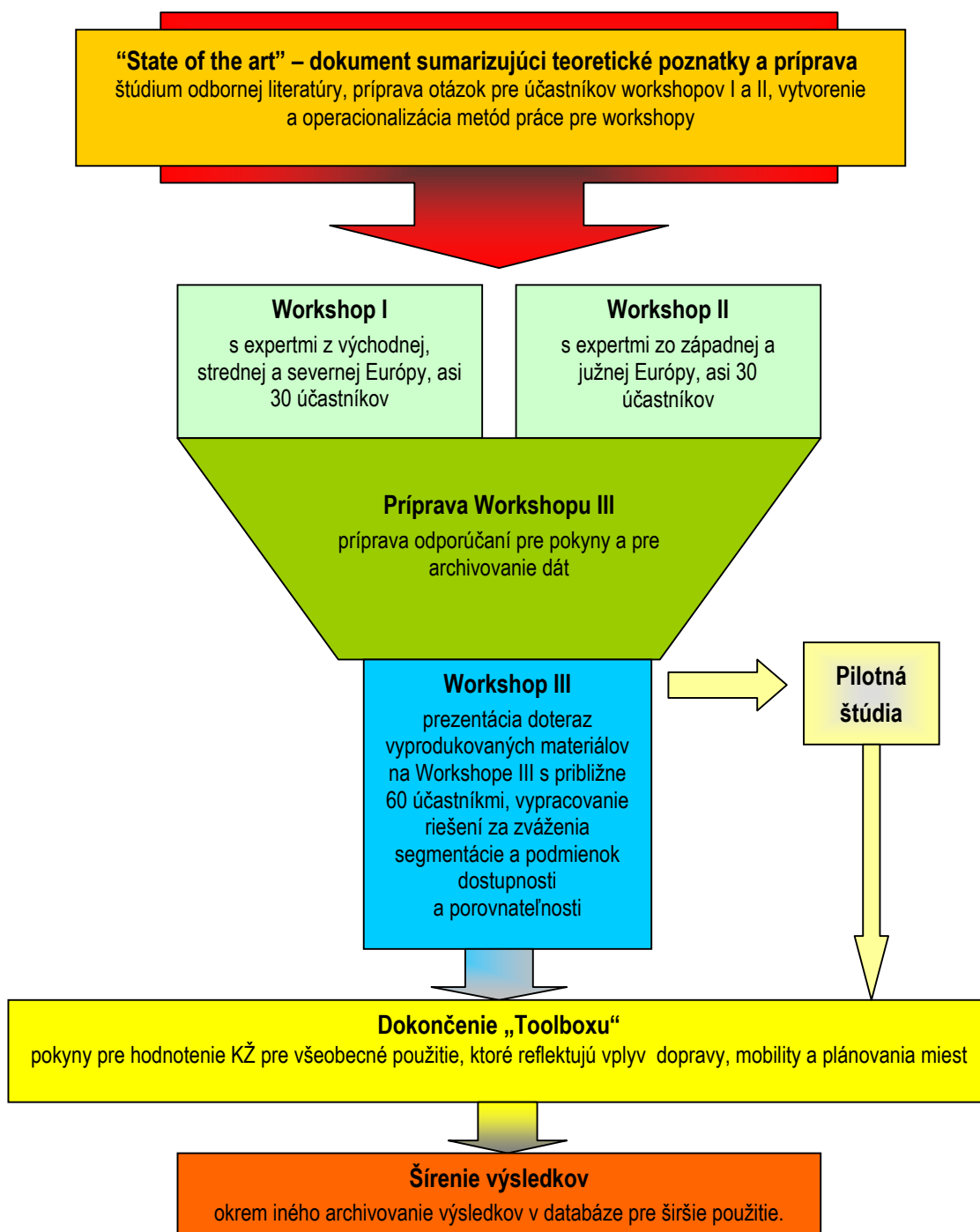
INRETS (Národný výskumný inštitút pre dopravu a bezpečnosť) • Oddelenie vyhodnocovania a výskumu nehodovosti • Stefan Petica • Francúzsko

Úvod

Projekt HOTEL (How to analyse life quality) – Ako analyzovať kvalitu života je súčasťou key-action „Zlepšovanie základne socio-ekonomických poznatkov“ Piateho rámcového programu EU.

Projekt HOTEL vychádza z heuristického prístupu, ktorý sa zameriava na praktiky rozličných disciplín, súvisiace s hodnotením kvality života (KŽ), zavádzaním aspektov KŽ do praxe a tiež hodnotením vplyvu mobility a dopravy na KŽ. Základným cieľom je zistiť, akým spôsobom je zastúpenie aspektov súvisiacich s kvalitou života v oblasti dopravy, mobility a plánovania miest zabezpečené v praxi. Pod „praxou“ máme na mysli všetky druhy aktivít, ktoré pôsobia na životné podmienky občanov. Aktéri, zodpovední za tieto aktivity, sú politici a ľudia, čo majú moc rozhodovať, „plánovači“, implementátori a ľudia z lokálnych samospráv.

Obr. 1: Grafické zobrazenie komponentov projektu

História

Kvalita života (KŽ) je termín, ktorý možno definovať mnohými rôznymi spôsobmi. Neexistuje jedna presná definícia, ktorá by pokrývala všetky aspekty tohto problému. Tento dokument sumarizuje niektoré definície a modely KŽ a zaoberá sa vzťahmi medzi trvalou udržateľnosťou a KŽ, a medzi dopravou a mobilitou a KŽ.

Z historického hľadiska sa kvalita života zo začiatku týkala najmä materiálneho zabezpečenia. Hlavným ukazovateľom KŽ bol hrubý domáci produkt (HDP). Koncom 50. rokov sa začala KŽ spájať aj s inými ako materiálnymi hodnotami. Myšlienka ozajstnej „kvality života“ so silným kvalitatívnym významom sa vo svete začala šíriť až koncom 60. a začiatkom 70. rokov. V rozvinutých západných štátoch v tom čase začali narastať silné pochybnosti o tom, že by ekonomický rast mal byť hlavným cieľom spoločenského pokroku.

V dvoch rôznych častiach sveta sa rozvinuli dva smery aplikovaného výskumu KŽ: škandinávsky a americký prístup k výskumu KŽ. Škandinávsky smer sa zameriava na objektívne podmienky života a ich determinanty. Americký prístup analyzuje subjektívne životné skúsenosti človeka. V súčasnosti je vo väčšine prípadov výskum založený na využití objektívnych aj subjektívnych ukazovateľov.

Hodnotenie kvality života

Spôsob hodnotenia KŽ sa odlišuje od jednej vednej disciplíny k druhej, odlišnosti však existujú aj v rámci jedného vedného odboru. Niektorí vedci pripisujú najväčší význam uspokojovaniu osobných potrieb. Ďalší sa zameriavajú na objektívne životné podmienky a subjektívny well-being¹. Niektoré výskumy KŽ ukázali, že pocit subjektívneho well-beingu silne závisí od toho, do akej miery má človek možnosť voliť si medzi rôznymi možnosťami a je zároveň schopný ich využiť.

Subjektívny well-being je stredobodom záujmu psychologického prístupu ku kvalite života. Silný pocit zmysluplného života, pozitívny prístup k životu, optimizmus, nezávislosť a zažitá kontrola sociálneho prostredia podporujú vysoký stupeň subjektívneho well-beingu na individuálnom stupni. Pociť subjektívneho well-beingu ďalej môže zvyšovať aj dobrá a fungujúca sociálna sieť (množstvo známych, pocit ocenenia, atď.).

Všetky indikátory definované v rôznych disciplínach sa pomerne konzistentne vzťahujú k nasledujúcim štyrom dimenziám:

- **Sociálna dimenzia:** sociálna dimenzia pokrýva všetky aspekty ako zdravie, sociálne vzťahy, mobilitu, spoločenský status, atď.
- **Politická dimenzia:** do politickej dimenzie sú zahrnuté všetky aspekty súvisiace s politickým systémom, napr. politická stabilita, možnosť participácie, kvalita sociálnych služieb, daňový systém.
- **Ekonomická dimenzia:** do ekonomickej dimenzie patria napríklad využívanie zdrojov, ekonomická stabilita, prostredie konkurencie, zamestnanosť.
- **Dimenzia životného prostredia:** dimenzia životného prostredia pokrýva aspekty ako rozvážne využívanie prírodných zdrojov, trvalo udržateľnú dopravu, minimalizáciu odpadu, atď.

Subjektívny well-being

Vysoký stupeň subjektívneho well-beingu je podmienkou vysokej kvality života. Pociť subjektívneho well-beingu ovplyvňuje mnoho faktorov, ako napr. kultúrne aspekty alebo sociálne postavenie. Obyvatelia bohatých krajín so silným individualizmom, kde sú rešpektované ľudské práva a existuje istá forma sociálnej rovnosti, majú tendenciu dosahovať vyšší stupeň

¹ Slovo well-being nemá presný slovenský ekvivalent, najviac sa mu asi blíži pojem „pohoda“.

subjektívneho well-beingu než obyvatelia štátov, kde prevláda kolektivismus. Z hľadiska sociálneho postavenia platí, že čím vyššie je sociálne postavenie človeka v sociálnej štruktúre, resp. čím viac môže rozhodovať o svojom živote (self-determinácia), tým vyššia je miera subjektívneho well-beingu.

Trvalá udržateľnosť

Kvalita života sa úzko spája s trvalou udržateľnosťou. Tento termín je všeobecne definovaný ako efektívne využívanie prírodných, ľudských a technologických zdrojov pre uspokojovanie potrieb súčasnej spoločnosti takým spôsobom, aby nebola v budúcnosti ohrozená možnosť budúcich generácií uspokojovať ich potreby. Konanie, ktoré zabezpečí trvalú udržateľnosť, musí pokrývať všetky vyššie uvedené dimenzie: dimenziu sociálnu, politickú, ekonomickú a dimenziu životného prostredia. V posledných rokoch sa zvyšuje predovšetkým význam sociálnej dimenzie. V politike by mal existovať kontinuálny dialóg medzi vládou a verejnosťou, a obe strany by sa neustále mali snažiť nazerat' na problémy z rôznych aspektov. Ak neexistuje dialóg, narastá riziko prehlbovania „nerozumenia si“ medzi vládou a občanmi, ktoré má negatívny efekt na trvalo udržateľný rozvoj a tiež na kvalitu života občanov.

Doprava, mobilita a plánovanie miest

Kvalita života je v oblasti dopravy, mobility a plánovania miest často používaný termín. Je nepochybné, že tieto oblasti majú veľký dosah na KŽ občanov. Napriek tomu KŽ v týchto oblastiach často nie je operacionalizovaná. Je veľmi ťažké nájsť odbornú literatúru, týkajúcu sa hodnotenia KŽ v praxi. Aj v týchto oblastiach je však dôležité kombinovať objektívne a subjektívne perspektívy. Napríklad sa zdá, že tu hlavnú rolu hrajú dostupnosť a sociálna komunikácia. Pre subjektívny well-being všetkých, ktorí nejakým spôsobom využívajú ulice mesta (kedysi sa používal termín „účastníci premávky“) a voľbu spôsobu dopravy je viac či menej relevantných nasledujúcich sedem kvalitatívnych dimenzií: sociálna atmosféra/rovnosť, objektívna bezpečnosť, istota, mobilita, pohodlie, estetická kvalita/kvalita životného prostredia, výška nákladov.

Vzhľadom na trvalo udržateľnú mobilitu sa zdôrazňuje, že pri vykonávaní zmien v oblasti dopravy, mobility a plánovania miest si ľudia z praxe musia byť vedomí toho, že občania prijímú nové opatrenia, respektíve sa budú správať tak, aby bol trvalo udržateľný rozvoj možný, iba v prípade, ak takéto správanie smerom k trvale udržateľnému rozvoju zároveň zvýši kvalitu ich vlastného života. Z tohto dôvodu je pre „praktikov“ veľmi dôležité udržiavať s občanmi neustály dialóg, lebo inak nebudú poznať podmienky dosiahnutia spolupráce.

Záver a dôsledky pre ďalšie fázy projektu

Hlavným cieľom ďalších fáz projektu je nájsť spôsob, ako vzájomne priblížiť teóriu a prax, týkajúcu sa kvality života a dosiahnuť operacionálne platnú definíciu, ktorá poskytne expertom, ľuďom s mocou rozhodovať v týchto otázkach aj „používateľom“ priestoru – teda obyvateľom a návštevníkom spoločné, na praktických skúsenostiach postavené východisko pre spoluprácu na efektívnom zvyšovaní kvality života.

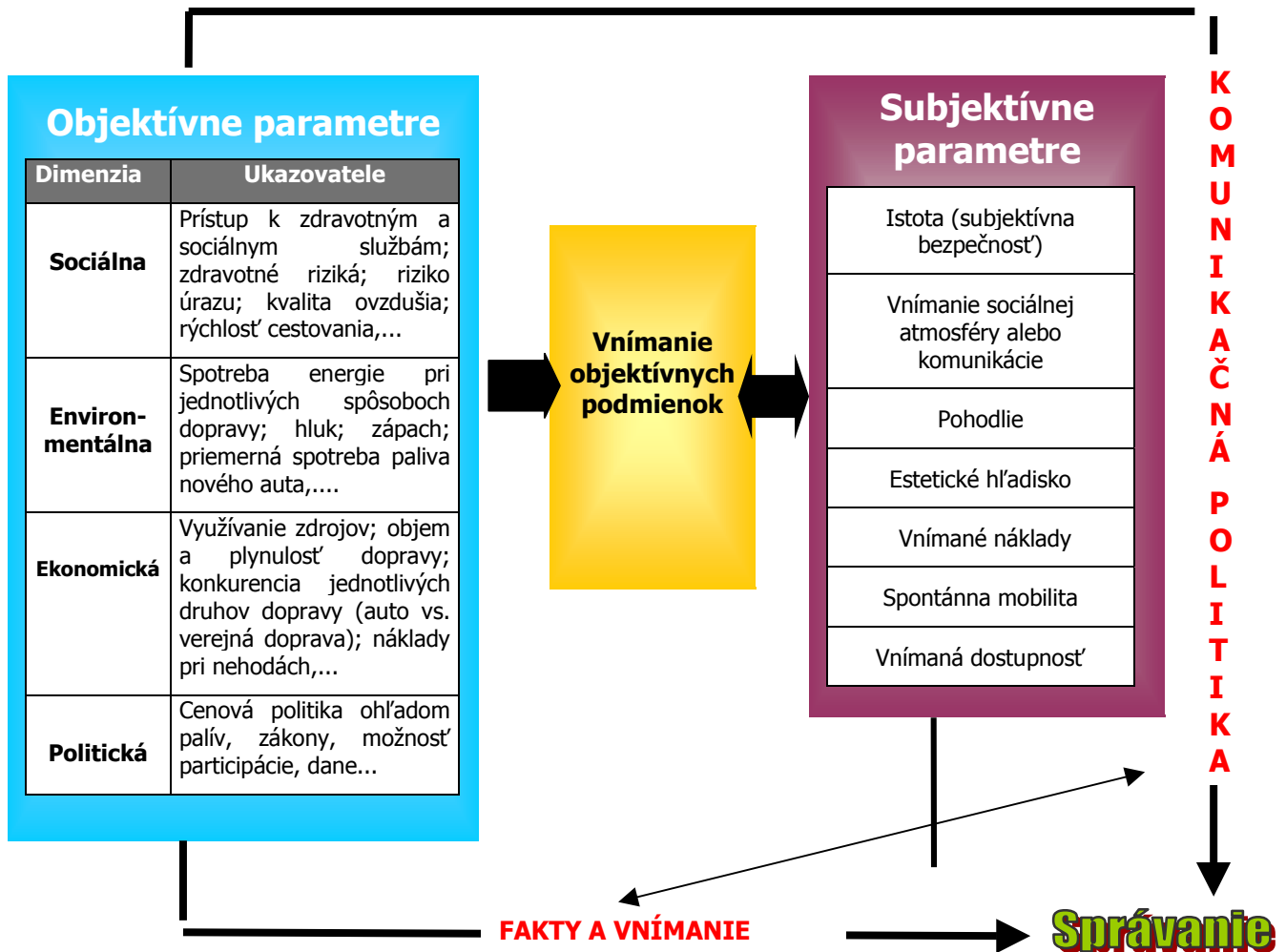
Zvlášť v oblastiach dopravy, mobility a plánovania miest je možné dosiahnuť vysokú kvalitu života väčšiny obyvateľov iba v prípade, ak sa budú správať spôsobom, ktorý umožní trvalo udržateľný rozvoj.

Situácia v oblasti mobility, ako dôsledok činnosti politikov, ľudí s mocou rozhodovať a pod. a vnímanie objektívnych podmienok občanmi na základe subjektívnych parametrov vedie k istému spôsobu ich správania. Toto správanie môže byť navyše ovplyvňované komunikačnou politikou.

Ako sme zistili na základe štúdia odbornej literatúry, aspekt komunikácie má veľký význam pri hodnotení kvality života. Marketingový výskum napríklad ukázal význam nasledovného: dobrá komunikačná politika môže aj na zlé podmienky vrhnúť priaznivé svetlo – samozrejme

s rizikom bumerangového efektu, ak občania zistia, že boli pomocou komunikácie manipulovaní. A takisto naopak - zlá komunikačná politika môže zapríčiniť, že dobré podmienky budú vyzerat' horšie než v skutočnosti sú, so všetkými nevýhodami, ktoré to prináša.

Nasledovná schéma zobrazuje a sumarizuje vzťahy medzi objektívnymi a subjektívnymi parametrami, komunikačnou politikou a správaním:

Konzorcium projektu Európskej Únie HOTEL

Meno/Pozícia	Organizácia	Adresa/Telefón/E-mail
Ms. Karin Ausserer Mr. Nicolas Bein <i>výskumníci</i>	FACTUM Chaloupka & Risser OHG Traffic- and Social Analysis	Danhausergasse 6/4, A-1040 WIEN Tel: 0043 1 504 15 46/12 Fax: 0043 1 504 15 48 E-mail: karin.ausserer@factum.at E-mail: nicolas.bein@factum.at
Mr. Stefan Petica <i>výskumník</i>	INRETS Insitut National de Recherche sur les Transports et leur Sécurité	2, Avenue du Général Malleret- Loinville F-94114 Arcueil-Cedex Tel: 0033 1 47 407 056 Fax: 0033 1 45 475 606 E-mail: petica@inrets.fr
Mrs. Jana Plichtová <i>výskumníčka</i>	Univerzita Komenského Bratislava Katedra psychológie	PO-Box 1 Gondova 2, SK-611 02 Bratislava Tel: 00421 2 593 393 16 Fax: 00421 2 529 621 29 E-mail: jana.plichtova@fphil.uniba.sk
Mr. Ralf Risser <i>majiteľ spoločnosti FACTUM koordinátor projektu HOTEL výskumník</i>	FACTUM Chaloupka & Risser OHG Traffic- and Social Analysis	Danhausergasse 6/4, A-1040 WIEN Tel: 0043 1 504 15 46/14 Fax: 0043 1 504 15 48 E-mail: ralf.risser@factum.at
Mr. Gian Marco Sardi <i>výskumník</i>	SIPSIVI Società Italiana di psicologia della Sicurezza Viaria	PO Box 211 I-12100 Cuneo Tel: 0039 0171 74 093 Fax: 0039 0171 72 024 E-mail: gmsardi@sipsivi.org
Mrs. Agneta Ståhl <i>výskumníčka</i>	Lund University Dep. Technology and Society	PO Box 118 John Ericssons vaeg 1; S-22100 Lund Tel: 004646 222 91 32 Fax: 004646 123 272 E-mail: agneta.stahl@tft.lth.se